

Preek Paasmorgen 4 april 2021 Bunnik

Lezingen:

- Exodus 14:10-14
- Markus 16:1-8

Van eerste preken, beginnerspreken, zeggen theologen soms dat ze op een worst lijken: 'alles zit er in'. Misschien ben ik wel beginner gebleven. Want er is altijd zoveel te zeggen, er zit zoveel in de teksten. En het gevaar van deze laatste preek is natuurlijk dat ik alles nog een keer wil zeggen ... dus dat het misschien toch weer een preek van beginner is, daar ben ik wel een beetje bang voor

Maar met dat bang zijn en beginner blijven, dan zijn we meteen *on topic*, bij het thema. Want ik wil het – een beetje vreemd misschien voor een Paaspreek - over angst hebben. En over dat beginner-zijn, over een open einde, over toekomst.

En daar kwamen twee dingen bij, die op mijn weg kwamen en die ik niet wilde laten liggen. Er zitten twee filmpjes in, over Martin Luther King – wiens sterfdag, of moorddag het vandaag is – en een prachtig, hoopgevend lied.

Het leek mij bij elkaar te passen, het raakte en ontroerde mij – maar dus wel vol, en vreemd, maar hopelijk wel afwisselend.

Gemeente,

Laten we beginnen bij het Paasevangelie, zoals in Markus verteld, met dat vreemde vers 16:8 als einde. Een einde met angstige vrouwen, die niets verder vertellen? En sterker nog: zonder dat Jezus ook daadwerkelijk verschijnt?

We kunnen het nooit zeker weten in de bijbelwetenschap – maar het lijkt mij een geweldig einde, een groots en evangelisch einde. Een bij uitstek geloofwaardig einde. [En niet alleen omdat het onwaarschijnlijk is. In de bijbelwetenschap gaat men er vaak vanuit, dat als iets onwaarschijnlijk is, het wel oorspronkelijk zal zijn. Omdat het onwaarschijnlijk is dat latere overschrijvers – want de evangeliën werden met de hand overgeschreven – of latere theologen en schriftgeleerden (die soms nog wel eens wat aanpasten of aanvulden als het hen onduidelijk leek) dat dan hebben toegevoegd of gewijzigd.]

[Alle evangeliën beginnen verschillend en eindigen ook heel verschillend. Ik vind dat mooi en geloofwaardig, en ik ben er dankbaar voor dat de kerk bij het doorgeven van de geschriften over Jezus dat heeft behouden, en er niet één glad lopend verhaal van heeft gemaakt. Elk van de Paas-verhalen en de slothoofdstukken zijn groots en geweldig, elk op een eigen manier. Maar op Markus ben ik wel bijzonder gesteld.]

Waarom ik het zo raak vind, zo treffend, is dat het zo bij ons als gelovigen aansluit, gelovigen van na Jezus' tijd. Wij die het net als die vrouwen moeten doen met een woord (zij het niet van een engel), wij die niet zien en toch geloven. Wij krijgen Jezus niet te zien.

Wij leven in dezelfde wereld als waarin de vrouwen op weg zijn naar het graf. Een wereld van geweld, van onrecht, van macht en machtsmisbruik. Een wereld waarin tallozen naamloos sterven. Waarin goede mensen vermoord worden. Milieu-activisten in de Amazone.

Het is de wereld van de Exodus, dat moment dat we lezen, waarin de Faraó opeens weer teruglijkt, waarin de macht voortdurend bij de sterksten is. Met het leger, met wapens, met geld.

Als die vrouwen naar het graf gaan, dan gaan ze door die wereld. Waarin het goede, de liefde, het geloof, de overgave teniet is gegaan. De hoop op het Koninkrijk van God.

Daarom wil ik het ook over Martin Luther King hebben, op deze dag. Zijn dag, die nu – zoals eens in de zoveel tijd – samenvalt met Pasen. Niet om van hem een heilige te maken, een soort Jezus. We hebben aan één Jezus genoeg. Maar King streed met overgave voor gerechtigheid en vrede. Met bijbelse inspiratie, met bijbelse visioenen voor ogen. En ik weet niet of we scherp voor ogen hebben waar hij tegen streed. Tegen welk geweld, welke haat, welke onmenselijkheid. Hoe diep dat zat.

[King stond als leider van de Civil Rights Movement (burgerrechtenbeweging) voor het opheffen van de – voor ons nu – onbegrijpelijke achterstelling van zwarten, vooral in het Zuiden van de VS. Hij streed principieel geweldloos. Dat deelde lang niet iedereen, en er is altijd druk geweest om dat te geweldloze verlaten. King heeft dat nooit gedaan, ondanks eindeloos veel geweld en bedreigingen tegen hem en zijn beweging. Sterker nog: hij trok er de consequentie uit door zich te keren tegen de oorlog in Vietnam. Dat kostte hem zijn relatie met president Johnson, maar ook met delen van de Civil Rights Movement. King kwam in zijn laatste jaren niet alleen voor zwarten op, maar voor alle armen, voor sociale gerechtigheid en voor vrede. King was geen heilige, maar wel een buitengewoon persoon, die je wel bewonderen moet.]

Zijn moord lijkt die wereld van de vrouwen te bevestigen. Ook omdat die strijd nog lang niet gestreden is. Het proces tegen de agent die verantwoordelijk was voor de dood van George Floyd is er niet los van te zien.

Maar het is niet alleen dat. Bij King zie je meer. In zijn moed en overgave en hoop zit het geloof van Pasen. Hij leefde al jarenlang met doodsbedreigingen, met geweld en aanslagen. Hij rekende op een vroegtijdige dood. Laten we naar hem luisteren – zijn laatste toespraak, letterlijk aan de vooravond van zijn dood.

[fragment uit de laatste toespraak van Martin Luther King, 'I've been to the mountaintop']

[Martin Luther King was een geweldig spreker, die voort is gekomen uit de zwarte kerk en de manier van preken daar. Lange preken, goed opgebouwd, met herhalingen, met gebruik van nadruk, stemverheffing. En wat hoort tot die preektraditie, is het reageren, het antwoorden van de gemeente. Het maakt duidelijk wat voor alle preken geldt: het is niet simpel een monoloog, het is iets wat de prediker en de gemeente samen doen. De gemeente is niet passief, maar moet actief en gelovig luisteren – anders komt er van een preek niets terecht.]

[King citeert met zijn laatste zin 'The Battle Hymn of the Republic', bekend van 'Glory Glory Hallelujah'. Een Amerikaans strijdlied uit de Amerikaanse burgeroorlog – een zeer geliefd patriotistisch lied. Er zit Amerikaanse geschiedenis in, waar King ook vaak naar verwees met als boodschap: Amerika is on-Amerikaans door zijn segregatie en discriminatie.]

Hij kent geen angst. Hij heeft zich overgegeven aan God, aan zijn wil. Hij vertrouwt er helemaal op dat dit Gods wereld is. En dat de toekomst van hem is, en dat die open is. Hij heeft het beloofde land gezien – God heeft het hem laten zien. En hoe vast ook die wereld zit in onrecht en ongelijkheid en haat en geweld – en Kings leven en werk is daardoor getekend, door tegenslag, tegenwerking, verdeeldheid en moeite en gedoe – toch is de toekomst open.

Dat ziet ook Mozes, aan de rand van de zee.

En dat hebben die vrouwen ook gezien, of dat beginnen ze te zien. Hun angst is een andere dan die van het volk Israël. Die vrezen een wrede Farao, de macht van deze wereld - zogenaamd. Die vrouwen hebben de werkelijke macht ontmoet, een goede macht. Die grote steen in de wereld van de keizer en de hogepriester is weggerold. Want de werkelijke macht, de uiteindelijke macht is aan de Eeuwige, aan de Vader – dat hebben zij ervaren. Dat maakt alles anders, wat je dacht dat zeker was en vast lag – zo'n zware steen, de bittere dood – gaat aan het rollen. Nee, zij vallen niet in de macht van de Farao of de keizer. Ze vallen uit die macht in de hand van de Vader.

Dat maakt alles anders.

Dan zou je je helemaal aan die God toe kunnen vertrouwen. Dan zou je je leven kunnen geven. Moeten geven. Dat zei Jezus toch ook, over jezelf verliezen?

Als wij die angst niet begrijpen, beseffen en geloven we dan wel wat Pasen is?

Misschien blijven velen van ons daar wel altijd beginner in. In ons geloven en liefhebben. Dat is onvermijdelijk denk ik, in onze wereld. Er zijn er die verder komen, zoals King. [Al was hij zoals gezegd geen heilige, en was hij ontrouw aan zijn vrouw.] Maar dat is vaak verder in andermans ogen. Van King zelf zegt men wel dat hij onder schuldgevoel gebukt ging.

Misschien is het al goed dat we weten maar beginners te zijn. Wij als gelovigen, maar ook wij samen als kerk. De kerk heeft veel gebracht aan barmhartigheid. Maar veel minder als het gaat om kleur en ras. Veel minder ook in de zorg voor het klimaat.

We zijn dus nog beginners. Dat wij nog vast zitten aan deze wereld. Veel te vast. Dat er meer is, een open toekomst. Dat we de grootheid en de macht van de Vader beseffen.

En dat Hij ons verder moet brengen, lossen maken van die vastlopende wereld. Vastlopend met de opwarming, de angst voor vreemdelingen, het onvermogen te veranderen.

Een lied van hoop wil ik laten horen. Een lied dat hierbij past, dat met me meeding in het denken over deze preek. Het is in zichzelf al hoopvol: we gaan naar Zuid Afrika, dat zo verscheurde land, we zien een koor, gemengd zwart-wit, man-vrouw, dat zingt in het in Afrikaans, de taal van het woord apartheid, en die taal wordt gekaapt, teruggevorderd om van hoop te spreken, van licht en liefde en lente, in een donkere gang.

[video 'Die donker', Stellenbosch University Choir; op Youtube te vinden]

Het liedje gaat nog verder – maar dat werd het nog weer langer en was er nog meer uit te leggen.

[Het lied 'Die donker' is een combinatie van twee in Zuid-Afrika bekende liederen: Die gang ('de gang') en Klein Tambotieboom ('de kleine Tambotieboom'). Van beide liederen worden fragmenten gebruikt. In de preek zit alleen het deel met het lied Die gang. Het gaat over een gang in een oude boerderij, over verlangen naar licht, lente en vrede. Het tweede lied bezingt ook een bijzondere plaats, het terugverlangen naar

een plek in de natuur, bij 'Klein Tambotieboom'. Als alles zou eindigen 'Als het donker mij kom, en de Here my nie soek nie, as de osonlaag vergaan', wil de dichter daar begraven worden. Het is ook prachtig tweede stuk van het lied, maar ook wat raadselachtiger – en past minder goed in een Paaspreek. Al gaat het over een graf, een plek waar je geborgen wil zijn als alles donker zou worden en als de Here je niet op zou halen.]

Dit kunnen mensen ook. Zingen, iets moois maken. Dit zijn mensen ook, al die gezichten. Met de nieuwe paaskaars als symbool kun je je er iets bij voorstellen: in een donkere gang een licht, klein en breekbaar, van een storm, een onweer die over de wereld gaat en hoe klein je je als mens kan voelen, tegenover zo'n macht als de elektriciteit. En dan het verlangen, de wind (waar je als gelovig mens de Geest van God in hoort) die je doet verlangen naar de lente, die die donkere gang daarop uit ziet lopen.

Het deed mij aan Pasen denken. Ook omdat Pasen ons vertelt, dat zelfs die enorme macht ten goede is, dat je daar als mens in onder kunt gaan, maar dat er toch geen reden is voor angst.

[Die macht laat de aarde weer draaien, weer een nieuwe dag verschijnen, een haan weer kraaien – met het dubbele van Petrus' en onze zwakheid en zonde én de nieuwe morgen, van het winnen van het licht, van vergeving.]

Ik keer terug naar het einde Markus. Bij wat dat einde zo goed en geloofwaardig maakt. Dat is, omdat het – meer nog dan de andere evangeliën (waar dat ook zo is) – een open einde is. Het verhaal is niet afgerond, niet klaar bij Jezus opwekking. Bij het Markus-evangelie ligt dat buiten het verhaal en – denk ik bewust – bij de gelovigen, bij de kerk, bij ons. Het maakt ons onderdeel van het verhaal. Het einde ligt niet in het boek, maar in het leven.

Want ieder die dit verhaal hoorde, wist dat het verder was gegaan. Dat Jezus was verschenen. Dat die vrouwen niet bij hun angst waren gebleven. Dat het was doorverteld – anders zou je het zelf ook niet gehoord hebben. Dit evangelie legt de voortgang van het verhaal bij ons. En laat ons beginnen bij de vrouwen – nog vol angst, nog voordat ze gaan geloven en ervan gaan vertellen. Daar staan wij ook, als we nu weer Pasen vieren. Dat ook wij voorbij de angst komen. En ons overgeven, toevertrouwen aan de waarheid van het evangelie, de vreugde. Dat deze wereld in de machtige, liefdevolle handen van God is. Dat de toekomst van de wereld en onze toekomst open is. Dat Hij het leven, de liefde, het recht laat overwinnen.

Coen Constandse